

Győr-Moson-Sopron megye közművelődése helyzetének és a változások tendenciáinak elemzése a közművelődési statisztikai jelentések alapján

A megye rövid szöveges bemutatása

Győr-Moson-Sopron megye az ország északnyugati részében található. A megye három tájegység találkozásánál fekszik, ezek: a Dunántúli-középhegység (Sokoróidomság), az Alpokalja és a Kisalföld. Székhelye: Győr.

Győr-Moson-sopron megye területe 4208km². A megye lakossága 444.384 fő (2008). Települések száma 182. A megye népsűrűsége az országos átlaghoz (108,5 fő/km²) közeli: 104,5 fő/km². Két megyei jogú város van Győr és Sopron. A városok száma: kilenc. Mosonmagyaróvár, Jánossomorja, Csorna, Pannonhalma, Tét, Kapuvár, Beled, Fertőszentmiklós és Fertőd. Kistérségek száma hét. A megye területén haladnak keresztül a Közép-és Nyugat Európával összekötő fontos útvonalak. Itt halad a kettős vágányú Budapest-Bécs vasútvonal az M1-es autópálya, és nyugat és dél felé létesít kapcsolatokat a Duna mind nagyobb fontosságú vízi útja. A megye nagyobb folyóvizei a Duna, a Rába, Rábca, Marcal.

A megyei átlagnál több mint kétszer magasabb népsűrűséget tapasztalunk a megyeszékhely kistérségében 237,6 fő/km², s valamivel magasabbat a soproni térségben 109,2 fő/km². Megállapíthatjuk, hogy a megye természetes szaporodási mutatói jobbak, mint az országos átlag. Ezek a mutatók a viszonylag fiatal korösszetételnek köszönhető, ami viszont a pozitív vándorlási egyenleg következménye. A megyén belül a természetes szaporodás mutatójában enyhe javulást tapasztalhatunk, ez azonban nem változtat azon a tényen (ami országos tendencia is 1981 óta), hogy a születések és halálozások különbözete évről évre negatív, vagyis természetes fogyás a jellemző. A Győri és Sopron–fertői kistérségbe folyamatosan több lakos költözik mint ahányan távoznak onnan. Ez a két térség országos viszonylatban is fontos befogadó terület. Tehát általában célja az ország más megyéiből ideköltözőknek. A népesség kor szerinti megoszlásában a megye helyzete hasonló az országos átlagokhoz. Jelentős eltéréseket, kiugró jellegzetességeket nem tapasztalhatunk. Ha megyénk 1990. évi és 2005. évi korfáját összevetjük, szembevetünk a népesség előregedése, s látszik, hogy a születések számának 1980-as évek elején elkezdődött csökkenése továbbra is töretlen maradt. A települések közül a megye középső és déli részén találjuk a leginkább előregedő falvakat. Fiatalodó településekkel is találkozhatunk. Ezek leginkább Győr és Mosonmagyaróvár környékén helyezkednek el. Zömében azok a települések, amelyek a szuburbán kiköltözés célterületei.

A megyében a nemzetiségi és etnikai kisebbségek közül legnagyobb számban a németek, a horvátok és a cigányok vannak jelen. A 2001. évi népszámlálás 85 településen talált német, 87 településen horvát, s 71 településen roma lakost.

A társadalmi-gazdasági fordulat az 1990-es évek elején a Nyugat-Dunántúlon viszonylag kisebb mértékű átmeneti gazdasági visszaeséssel járt. A külpiaci irányváltás zökkenői következtében a versenyszféra, főként a termelőágak munkáltatói elbocsátásokra kényszerültek, hogy aztán a szerkezetváltással meginduljon az új munkahelyek teremtése. A nyugati határszél közelsége, a viszonylag fejlett infrastruktúra, a képzett munkaerő jelenléte ugyanis vonzó letelepedési feltételt kínált a befektetők számára. A megyében a külföldi, főképpen a német és az osztrák működő tőke jelentős számú új munkahelyet teremtett, ezáltal mérsékelte a foglalkoztatási helyzet romlását. A foglalkoztatottság csekélyebb mértékű visszaeséséhez hozzájárult az is, hogy a régióban kedvező feltételek adódtak

vállalkozások alapítására. A kedvező természeti, gazdaságföldrajzi adottság ugyanis jó lehetőséget biztosított az idegenforgalmi és gazdasági szolgáltatások megerősödésére. Az alkalmazásban állók száma 2000-2004 között 133 ezer fő körül alakult. Nagy valószínűséggel az aktivitási ráta csökkenése is hozzájárult ahhoz, hogy a gazdasági növekedés dinamikájának kisebb megtorpanása ellenére a munkanélküliségi ráta folyamatosan csökkent, és 2004-ben már csak 3,8% volt. Ezt mutatja a munkanélküliek számának alakulása is. A 90-es évek elejére jellemző 18 ezer fő feletti értékről 1998-ra 10 ezer fő alá csökkent, és azóta is folyamatosan csökkenve 2004-ben már csak 7000 fő körül volt az állástalanok száma. Ezzel nemcsak a régióban de az egész országban az egyik legjobb a foglalkoztatási helyzet Győr-Moson-Sopron megyében. A 90-es évekbeli enyhe emelkedést követően ma már az ipari foglalkoztatás súlyának enyhe csökkenése jellemzi, 2004-ben 38,4% volt a részesedése a teljes foglalkoztatásban, ami Győr-Moson-Sopron megye esetében 51 ezer ipari foglalkoztatottat jelent. Az elmúlt években tapasztalható 4 százalékpontos ipari, illetve azon belüli feldolgozóipari foglalkoztatottsági csökkenésben részben szerepet játszhat néhány nagy múltú vállalat bezárása, ugyanakkor inkább a szolgáltatási szektor dinamikusabb növekedése állhat a háttérben. A munkanélküliek száma az ezredforduló előtt mérséklődött 10 ezer fő alá, a kilencvenes évek közepe óta tartó csökkenő trend 2003-ban megtorpant (6400 fő), azóta több, elsősorban könnyű- és élelmiszeripari üzem bezárása, létszám leépítése következtében újra megközelítette a 10 ezer főt.

A megye jövedelmi helyzetének alakulásában markánsan kirajzolódik, jelentős hogy a belső különbségek mellett is az elmúlt másfél évtizedben valamennyi megyei kistérség jövedelmi pozíciója meghaladja a vidéki átlagot. Napjainkra a különbség még mindig jelentős a megye javára (21%-kal a vidéki átlag fölött), azonban 2000-től megkezdődött a különbség szűkülése. Az átlagot jelentős mértékben a győri kistérség húzza fel, amely a gyengébb mutatókkal rendelkező kistérségek (pannonhalmi, csornai, téti, kapuvári) értékeinek másfélszeresét produkálja.

Az általános iskolai tanulók száma a 2000/2001-es tanévben 38 870 fő volt, míg a 2004/2005-ös tanévben a létszám 36 845 volt. A fogyó tendencia nem állt meg, de lényegesen lassult az utóbbi években a nyolcvanas évek végéhez, kilencvenes évek elejéhez képest. Ezzel szemben az általános iskolai feladat-ellátási helyek száma nem csökkent olyan drasztikusan. 2001-ben 212, 2005-ben 207 működött a megyében. Az iskolák közel harmada a megye városaiban működik, elsősorban Győrött és Sopronban, de Mosonmagyaróvár is jól ellátott e téren. Az intézmények döntő többségét az önkormányzatok működtetik, egy általános iskola fenntartója központi költségvetési szerv, 14 pedig egyházi intézmény, ami számbelileg és arányát tekintve is jelentős a megyék többségéhez képest.

A középfokú oktatás színvonala országos összehasonlításban is kiemelkedő. Az országos kompetenciamérések eredményei alapján a megyék között Győr-Moson-Sopron előkelő helyet foglal el. 22 nagyváros között Győr 2. helyezett matematikában és 1. helyezett olvasás-szövegértésben, míg Sopron 17. és 18.). A 2001-2005-ös felsőoktatási felvételi arányok alapján a megye 1. helyen végzett 49,8%-os átlaggal. A megyében 34 gimnáziumi, 41 szakközépiskolai, 22 szakiskolai és 5 speciális szakiskolai feladat-ellátási hely működött a 2004/2005-ös tanévben. 1990/91-ben a középfokú oktatásban résztvevő tanulók 38,3 %-a szakiskolában (szakmunkásképzőben) tanult, 2004/2005-ben arányuk 22,11 %. Az általános képzést nyújtó és a felsőfokú tanulmányokra eredményesebben felkészítő gimnáziumok részaránya 22,44%-ról 33,77%-re emelkedett. A szakközépiskolába járó tanulók aránya 38,93%-ról 42,42%-re emelkedett.

A megyében három felsőoktatási intézménynek található székhelye, melyek a következők:

1. Széchenyi István Egyetem, Győr: 2 kar és 2 intézet
2. Győri Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézet, Győr: 2 szak
3. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron: 7 kar

A Nyugat-dunántúli régió felsőoktatási képzése Győr-Moson-Sopron megyében koncentrálódik (a vizsgált tényezőket figyelembe véve az arány átlagosan több mint 70%), ezen belül is a legtöbb hallgató Győrben folytatja tanulmányait. Ez Győrben két székhellyel rendelkező intézményt és 1 kihelyezett kart jelent. A 2004/2005-ös tanévben már mind a három városban részt vehettek a hallgatók doktori képzésben, a legtöbb PhD hallgató Sopronban tanul. Győrben a regionális és műszaki tudományok, Sopronban a gazdasági és erdészeti, faipari képzések, míg Mosonmagyaróváron a mezőgazdasági-élelmiszertudományi jelleg a meghatározó.

A megye lakosságának iskolázottsági szintjét vizsgáljuk, megállapítható, hogy az általános iskolázottsági szint emelkedett az elmúlt másfél évtizedben. Ez az általános javulás országos jelenség. Az országos átlagokhoz viszonyítva az alap és középiskolai végzettség tekintetében van jó helyzetben a megye, míg a felsőfokú végzettség aránya kisebb mint a magyar átlag. Növekedés tapasztalható ugyan ebben az értékben is. A középfokú és a felsőfokú képzettség településenkénti vizsgálata azt mutatja, hogy a középfokú és a felsőfokú végzettség is elsősorban a városokban és a városok vonzáskörzetében mutat jobb arányokat. A felsőfokú képzettség pedig kimondottan az urbánus lakóhelyeken (Városok: Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Csorna, Fertőd, valamint a győri szuburbán térség néhány települése) mutat magas arányokat. A belső perifériák ugyanakkor alacsony képzettségi szintet mutatnak. Ennek egyértelmű oka, hogy a magasabb végzettségűek migrációja az urbánus térségek felé erősebb.

A megye fő turisztikai vonzerejét a számtalan értékes műemlék, Győr és Sopron történelmi hangulatú belvárosa, a kisvárosok és falvak barokk templomai, kastélyai, valamint a nagy hagyományú borkultúra jelenti. Különleges értéket képvisel a világörökség részét alkotó Pannonhalmi Apátság és a Fertő-táj. Egyedülálló a fertőrákosi kőfejtő és barlangszínház, a lébényi és az árpási templom, a fertődi Eszterházy-kastély és a nagycenki Széchenyi-kastély. A Hanság a Szigetköz növény -és állatvilága számtalan védett növény és élőlény otthona. 2008-ban 442 ezer vendég 960 ezer éjszakát töltött el a kereskedelmi szálláshelyeken. A vendégek száma 9,4%-kal, a vendégéjszakáké viszont ennél kisebb mértékben, 4,8%-kal nőtt egy év alatt, az átlagos tartózkodási idő ezáltal 4,2%-kal csökkent, 2,2 nap volt. A külföldi vendégek érdeklődése nagyobb mértékben növekedett a belföldinél, előbbi 13,2%-os, míg utóbbi 6,9%-os bővülést mutatott. Az egyes szállástípusok közül a szállodákat 8,5%-os forgalomnövekedés jellemezte. Bővülés történt a panziókban és a turistaszállókban. A régióhoz hasonlóan a megyében is a négycsillagos, valamint a háromcsillagos szállodák a legnépszerűbbek, a forgalom döntő része itt realizálódott. Az éjszakák egyötödét töltötték panziókban. A gyógyszállók és wellnessszállók forgalma kéttizedes illetve egytizedes visszaesést mutatott.

Győr-Moson-Sopron megye szálláshelyein a külföldi vendégek 376 ezer éjszakán át maradtak, 6,8%-kal hosszabb ideig, mint egy évvel korábban. A megszálló vendégek 41,0%-a volt külföldi. Közel kilenc-tizedük az Európai Unió országaiból érkezett, a legtöbben Németországból, Romániából és Ausztriából látogattak ide. Egy külföldi átlagosan 2,1 éjszakát töltött itt.

Az elmúlt évtizedben Győr-Moson-Sopron megye az egyik legdinamikusabban fejlődni képes térségévé vált az országnak. Győr-Moson-Sopron megye országos átlagot meghaladó fejlődése eredményeként a tágabb Nyugat-Dunántúl, a fővárost is magába foglaló Közép-Magyarországot követően az ország második legfejlettebb régiójává vált.

2008-ban a megye GDP mutatója 1264,6 milliárd forint. Egy főre 2851 ezer forint jutott, ami második legnagyobb az országban. A megye gazdasági szerkezetéből adódóan a bruttó hozzáadott értékek arányai az országostól eltérnek: az ipar részaránya sokkal nagyobb, mint országos átlagban, a szolgáltatásoké pedig ugyanezen mértékben elmarad attól. Nyugat-dunántúli régióban egyértelmű az ipar meghatározó szerepe, az országban csak a Közép-dunántúli régió bír hasonló ipari teljesítménnyel a többi ágazathoz képest. A produktum döntő részét kitevő feldolgozóiparon belül továbbra is a gépipar súlya és dinamizmusa volt meghatározó. A megye iparszerkezetében az elmúlt másfél évtizedben jelentős változások játszódtak le. A térség egyes korábban hagyományosnak számító iparágai – élelmiszer-, könnyűipar, textilipar – leértékelődtek, és folyamatosan veszítettek szerepükből, míg az ugyancsak évszázados hagyománnyal rendelkező gépipar a 90-es évtized elején, a keleti piacok összeomlása után megtorpant, majd elsősorban az Audi és más multinacionális befektetők megjelenésével fokozatosan megújult. A gépiparon belül egyértelműen a járműalkatrész-gyártás a legfontosabb iparág ma a megyében, de köszönhetően a tőkeberuházásoknak olyan új iparágak is megjelentek a megyében, amelyeknek azelőtt kevésbé volt hagyományuk (pl. elektronikai ipar, informatika). Az ipar dinamikus növekedésének egyértelmű alapja az erőteljes exportorientáció, mely ma már nem csak a megyébe települt külföldi vállalkozásokat, de a hazai cégeket is jellemzi (az ipari export több mint 90%-a, a gépipar esetében több mint 97% az export aránya). Sajnos a külföldi beruházások egy részére jellemző, hogy alacsonyabb hozzáadott értékű összeszerelő tevékenységet honosítottak meg, valamint nem voltak képesek hazai beszállító láncok kiépítésével integrálódni a megye gazdaságába. Az ipari termelésben igen jelentős szerepet játszanak a megyében működő ipari parkok, különös a Győri Ipari Park, mely az ország első ilyen jellegű gazdaságfejlesztési eszköze volt a rendszerváltást követően. Mára az ország több mint 160 és a régió 24 ipari parkjából 8 található Győr-Moson-Sopron megyében. Ezen ipari parkokban közel 130 vállalkozás és több mint 11 ezer foglalkoztatott található. Győr-Moson-Sopron megye gazdasági szerkezetében a külföldi tőke beáramlása egyfelől hozzájárult olyan tradicionális szektorok átmeneti konszolidálásához és megerősödéséhez mint a textilipar, vagy az élelmiszeripar. Leglátványosabb hatását azonban természetesen az autóipar területén tapasztaljuk, mely a Rába tradícióin továbbépítkezve nemcsak Győr-Moson-Sopron megye, hanem az egész ország egyik meghatározó húzóágazatává vált.

A gazdasági szolgáltatásokkal való ellátottság területén Győr-Moson-Sopron megye helyzete alapvetően az országos dimenzióban átlagosnak nevezhető.

2008-ban rendszeres szociális segélyben 1440 fő részesült a megyében. Átmeneti segélyt 17.121 fő kapott. Rendkívüli gyermeknevelési támogatásban 5334 fő részesült a tavalyi évben, lakásfenntartási támogatásban 1374-en részesültek. A megyében 3 településen - Győrben, Sopronban, és Mosonmagyaróváron – működik hajléktalan ellátó intézmény. A megyében további 2 település kötelezett a szociális törvény szerint ellátásra, (Csorna, Kapuvár), de ezekben a városokban semmilyen hajléktalan embereket ellátó intézmény nem működik.

2006. februárban kezdődött meg Győr-Moson-Sopron megye hosszú távú fejlesztési koncepciójának felülvizsgálata és az induló 2007-2013 közötti programidőszakra szóló területfejlesztési programjának a tervezése.

Az elkészített tervezési dokumentumok általános célja, hogy a területfejlesztés-tervezés eszközeivel hozzájáruljon a megye helyzetének, életkörülményeinek javításához, a megye és nagyvárosi térségeinek, valamint a megye és a Nyugat-dunántúli régió belső kohéziójának erősítéséhez, a társadalmi-gazdasági életben kimutatható különbségek csökkentéséhez, a határokon átnyúló kapcsolatainak bővítéséhez.

A hosszú távú célok közül Győr-Moson-Sopron megyének az alábbi célok megvalósítására javasolt koncentrálni.

Szakképzés, felnőttképzés, felsőoktatás hatékonyságának javítása; (Társadalom megújítási OP, Társadalom infrastruktúra OP)

Humán közszolgáltatások kistérségi alapú szervezése a magasabb minőségi szolgáltatások nyújtása és az intézmények működtetésének fenntarthatósága érdekében; (Regionális OP)

Működő klaszter programok folytatása, hatékonyságuk javítása, valamint a régióban induló új klaszter programokba való bekapcsolódás; (Regionális OP)

Nagyvárosok gazdasági specializációjának, együttműködésének az elősegítése, hogy a régió egésze számára jelentsen fejlesztésük versenyelőnyt – különös tekintettel Győr Autopolis pólus programjának megvalósítására (Gazdaságfejlesztési OP és Regionális OP)

Kkv-k fejlesztését segítő rugalmas pénzügyi támogatási és tanácsadási rendszer sikeres működtetése, valamint innováció-transzfer szolgáltatások biztosítása; (Gazdaságfejlesztési OP)

Környezetvédelmi infrastruktúra kiépítésének folytatása, nagy hálózati rendszerek teljessé tétele, valamint a kistérségeken egyedi a szennyvízkezelési beruházások elindítása; (Környezetvédelmi és energetikai OP és Regionális OP)

Fejletlenebb kistérségek felzárkóztatása, aprófalvak elnéptelenedésének megakadályozása infrastrukturális fejlesztésekkel, munkahelyteremtést ösztönző támogatásokkal; (Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Program)

Észak-déli közlekedési tengely Győr-Moson-Sopron megyére eső szakaszainak a megépítése, ezen belül is a kamionforgalommal legterheltebb, illetve a legtöbb lakott település által érintett közlekedési szakaszokon gyorsforgalmi út megépítése; (Közlekedési OP)

Megújuló energiaforrások minél szélesebb körben történő fenntartható hasznosítása; (Környezetvédelmi és energetikai OP)

A határ menti térségek integrációjának növelése. (Ausztria-Magyarország és Magyarország-Szlovákia Területi Együttműködési Program)

Megye	Lakosság	Település	Kistérség
Győr-Moson-Sopron	444.384 (2008)	182	7

Adatszolgáltatás

1. Adatszolgáltatók száma

Megye	Adatszolgáltatók száma (db), 2005	Adatszolgáltatók száma (db), 2008	Változás abszolút értékben 2005-höz képest (db)	Változás %-ban (2008/2005)
Győr-Moson-Sopron	198	164	34	82,8

Győr-Moson-Sopron megye adatszolgáltatói közül a Jelentés a 2008. évben folytatott közművelődési tevékenységről statisztikai adatlapot, összesen 164 jelentésre kötelezett küldte meg, ami harmincnégyel kevesebb, mint a 2005. évre jelentők számánál. A jelentések többségét az önkormányzatok szolgáltatták, mivel rendkívül kevés az önálló statisztikai számmal rendelkező közművelődési intézmény, szervezet.

2. A települések hány %-áról érkezett nem érkezett vissza egy adatlap sem

Megye	2005	2008	2008/2005 (%)
Győr-Moson-Sopron	18,1	26,9	148,5

Visszaküldési arány

A 2008. évi közművelődési tevékenységről nem küldött statisztikai jelentést negyven települési önkormányzat.

Megyei hatókörű intézmények, intézetek

Győr történelmi belvárosában található a Bartók Béla Megyei Művelődési központ épülete. Az épület a győri Rotary Club támogatásával készült el 1935-ben, és kultúrházként kezdte meg működését.

A megyei közművelődési feladatokat is ellátó intézmény rekonstrukciója 2000-ben kezdődött el, majd 2003 március 14-én ünnepélyes keretek között átadták a nagyközönség számára.

Jelenleg az egyik legkorszerűbb kulturális intézmény Győr-Moson-Sopron megyében. Kiváló adottságokkal rendelkező művelődési központunkban helyet adunk civil szervezeteknek és számos tanfolyamnak. Vállalkozásoknak, intézményeknek segítünk rendezvényeik kivitelezésében.

A kulturális javak védelméről és muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. Törvényből adódó aktuális feladatok végrehajtásának segítése:

- szaktanácsadás a megyében működő közművelődési intézmények, civil szervezetek, művészeti csoportok számára,
- közművelődési módszerek, eszközök, eljárások megismertetése intézmények szakalkalmazottak, önkormányzatok, civil szervezetek, művészeti csoportok számára,
- a települések közötti kulturális együttműködések szakmai segítése,
- közreműködés helyi közművelődési programok készítésében,
- települések, megyén belüli térségek kulturális értékeinek feltárásában, megőrzésében való közreműködés,
- tájékoztatás szakmai információkról, dokumentumokról,
- helyi és országos kezdeményezésekről való információszolgáltatás,
- megyei és helyi tömegkommunikációs hírek szolgáltatása aktuális közművelődési kérdésekről, lehetőségekről és kezdeményezésekről,
- központilag elrendelt vagy szabályozott művészeti vetélkedők, versenyek megyei elődöntőinek szervezése,
- versenyekhez, vetélkedőkhöz szakmai segítségadás,
- amatőr művészeti csoportok, művelődő közösségek műsorainak ajánlata,
- megyei közművelődési statisztikai adatok gyűjtése és továbbítása

Működés, létesítés, megszűnés

3. A tárgyévben alapított/újraindított/megszűnt adatszolgáltatók (db)

	összes adatszolgáltató	Az adatszolgáltatót a tárgyévben alapították	Az adatszolgáltató tevékenysége a tárgyévben újraindult	Az adatszolgáltató tevékenysége a tárgyévben megszűnt	Az adatszolgáltató tevékenysége a tárgyévben szünetel
2005 (db)	198	2	0	0	na
2008 (db)	164	2	1	0	10

na = nincs adat (a 2005-ös és a 2008-as adatlap eltérése miatt)

Működési forma, infrastrukturális feltételek

A non profit szervezetek közül elsősorban azok küldték be jelentésüket, akik tényleges tevékenységet folytatnak és pályáztak minisztériumi (NKA) forrásokra is. Gyakori, hogy a pályázati kiírásban a benyújtás feltétele a közművelődési statisztika csatolása, emiatt több új adatszolgáltató van a rendszerben, ugyanakkor közművelődési tevékenységet folytató egyesületek, alapítványok nem teljesítették kötelezettségüket.

2007-ben négy adatszolgáltató jelezte, hogy a tárgyévben alapították.

Változás tapasztalható a közművelődési intézmények besorolásában. A korábbi években művelődési házként vagy klubkönyvtárként, azaz közművelődési intézményként jelentett szolgáltató egységet közösségi szintérnek minősítettek, mert nem feleltek meg törvény

mellékletében rögzített feltételeknek. Ezzel együtt is, még mindig jelentős azoknak a közművelődési intézményeknek jelentett épületeknek a száma, amelyeknek nincs rendszeres nyitva tartása, megfelelő alkalmazottja, és csak nagyon ritkán évente néhány alkalommal szolgálja a lakossági művelődést. Nem lehet művelődési háznak nevezni azt az épületet, amelyben évente egy-két rendezvényt tartanak, esetleg alkalmaként bérleti díjért árusoknak kiadják a nagytermet. A gondot az okozza a jelentést készítő önkormányzatoknak, hogy rendelkeznek egy viszonylag nagyméretű, korábban művelődési házként működő épülettel, amit alkalmanként használnak, de rendszeresen nem szolgálja a település lakosságának közösségi életét, művelődését.

4. A tevékenységet ellátó szervezet (telep.-i önkorm., önálló int., részben önálló, stb.)

	Adat-szolgáltatók	települési önkormányzat (közművelődési szervezet és/vagy színteret működtet)	önálló gazdálkodású és igazgatású közművelődési intézmény	részben önálló gazdálkodású intézmény	többfunkciójú intézmény szervezeti egysége	közművelődési célú társadalmi szervezet	gazdasági szervezet (kht., kft., egyéni vállalkozás stb.)	nincs válasz
2006 (db)	182	102	11	16	5	14	2	32
2008 (db)	164	107	6	14	11	18	4	4
2008/2006 (%)	90,1	104,9	54,5	87,5	220	128,6	200	12,5

5. Adatszolgáltatók fenntartók szerint (db)

	Központi költségvetési intézmény	Önkormányzat	Alapítvány	Vállalkozás	Egyéb	Összesen
2005 (db)	0	161	11	0	26	198
2008 (db)	43	101	7	2	11	164
2008/2005 (%)	*	63	64	*	42	83

Megfigyelhető ugyanakkor egy másik folyamat is nevezetesen a korábban önálló művelődési házak mind nagyobb része többféle feladatot lát el (művészeti iskola, teleház, könyvtár, helytörténeti gyűjtemény, stb.).

A szolgáltató részlegek között a nyilvános könyvtárak nagy számban vannak azonos épületben a közművelődést szolgáló térrel, a kistélepüléseken leggyakrabban az egyetlen rendszeres szolgáltatás, amihez kapcsolódva közösségi tevékenységnek is teret biztosítanak.

6. A gazdálkodás jellemzője a meghatározó támogatási források szerint

	állami/önkormányzati fenntartói támogatással	közművelődési megállapodás keretében; részben önkormányzati támogatással	állami/önkormányzati támogatás nélkül
2006 (db)	126	8	10
2008 (db)	137	11	8
2008/2006 (%)	108,7	137,5	80

7. Hasznos alapterület/A használat átengedése – mekkora hányad, milyen tevékenységre

	Összalapterület	Összalapterületből közművelődési tevékenységre hasznosítható	A közművelődési tevékenységre hasznosítható területből tartós használatra átengedett (m ² -ben)				
			gazdasági szervezetnek		összesen		
			közművelődési tevékenységre	egyéb tevékenységre	közművelődési tevékenységre	egyéb tevékenységre	Közműv. + egyéb együtt
2006 (m ²)	60113	39082	295	1468	7268	7740	15005
2008 (m ²)	82865	51499	140	766	3231	3252	6483
2008/2006 (%)	137,8	131,8	47,5	52,2	44,5	42,0	43,2

8. A közművelődésre hasznosítható alapterületből tartós használatra átadott területek aránya (%), 100% = közművelődésre hasznosítható összes alapterület

	gazdasági szervezetnek		összes átadott		
	közművelődési tevékenységre	egyéb tevékenységre	közművelődési tevékenységre	egyéb tevékenységre	közművelődési + egyéb együtt
2006 (m ²)	0,8	3,8	18,6	19,8	38,4
2008 (m ²)	0,3	1,5	6,3	6,3	12,6
2008/2006 (%)	36	39,6	33,8	31,9	32,8

Az önkormányzatok és a közművelődési intézmények továbbra is jelentős segítséget nyújtanak a civil szervezeteknek, az adatszolgáltató címén bejegyzett közművelődéssel foglalkozó egyesületek és más tevékenységet végző szervezetek száma csökkent 2005-höz képest a beérkezett adatlapok alapján.

A személyi ellátottság

9. Szakmai munkakört betöltők száma

	Munkavégzésre irányuló jogviszonyban állók					vállalkozó	önkéntes	összes	összes, önkéntesek nélkül	Összesből közalkalmazott
	teljes munkaidőben	részmunkaidőben	részmunkaidős átszámítva	teljes+részmunkaidős	vezető					
2005 (fő)	121	57	17,51	178	38	2	Na	Na	180	124
2008 (fő)	118	41	20,53	159	33	135	280	574	294	58,5
2008/2005 (%)	97,5	71,9	117,2	89,3	86,8	6750	Na			

A teljes munkaidőben, szakmai munkakörben foglalkoztatottak száma (118 fő) kismértékben csökkent, a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma (41 fő) nagyobb mértékben csökkent a 2005. évi adatokhoz képest. Összesen teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma 2008-ban 220 fő, ebből 96-an voltak közalkalmazotti jogviszonyban. Részmunkaidőben, szakmai munkakörben összes foglalkoztatottak száma szintén csökkent (74 fő) a 2005-ös adatokhoz képest. A teljes munkaidőben foglalkoztatottak döntő többsége változatlanul a városokban dolgozik.

A községekben alkalmazottak esetében inkább kapcsolt munkakörrel lehet beszélni, a közművelődési intézmény tevékenységének szervezése a fő munkaterületük, vagy ezen a jogcímen alkalmazzák őket, de sokféle feladatot kell ellátniuk. Ilyen kapcsolt feladat például a könyvtárosi munka, pedagógus munkakör, gyermekjóléti szolgálat, teleházi szolgáltatások.

Bevételek

10. A bevételek és kiadások összehasonlítása (eFt)

Megye	2005		2008		Kiadás/bevétel (%)	
	Bevételek összesen	Kiadások összesen	Bevételek összesen	Kiadások összesen	2005	2008
Győr-Moson-Sopron	1935202	2202859	1618425	3151900	113,8	194,8

11. A bevétel nagysága (eFt)

	Saját forrás	Felügy., fenntartó szervtől kapott támogatás	Pályázati+EU-s támogatás	Egyéb nem saját forrás	Bevételek összesen
2005 (eFt)	642758	818272	282567	191605	1935202
2008 (eFt)	370271	621767	184062	442325	1618425
2008/2005 (%)	57,6	76,0	65,1	230,9	83,6

12. A bevételek összetételének változása (összbevétel = 100%), %

	Saját forrás	Felügy., fenntartó szervtől kapott támogatás	Pályázati+EU-s támogatás	Egyéb nem saját forrás	Bevételek összesen
2005 (%)	33,2	42,3	14,6	9,9	100
2008 (%)	22,9	38,4	11,4	27,3	100
2008/2005 (%)	68,9	90,9	77,9	276,0	100

Összességében 2008-ban a bevételek 316.777 ezer-Ft –tal csökkentek 2005-höz képest. (összes bevétel 1.618.425 ezer Ft, 2005-ben 1.935.202 ezer Ft). A bevételek közel 30%-a saját forrás amelyben a legjelentősebb tétel a nagyobb intézményekben a közművelődési tevékenység bevétele (jegyeladás, tanfolyamdíj, stb), és a termék bérbeadásából származó bevétel (ez már községi adatszolgáltatóknál is több helyen szerepel). Elsősorban a városi, jó feltételekkel rendelkező színházi előadásokat, különböző konferenciákat, zenei koncerteket befogadó, felnőttképzést végző közművelődési intézmények képesek saját bevételre szert tenni. A kisebb településeken a gyakorlatban az önkormányzat 100% -os támogatása jellemző, ami néhány rendezvény megtartását biztosítja az adott évben, illetve működő amatőr csoport esetében a helyiséget biztosítja a számukra.

13. Érdekeltségnövelő pályázaton elnyert összeg (eFt)

Érdekeltségnövelő pályázati keret (eFt)		
2005	377 500	
2008	14 336	

Kiadások

14. Kiadások nagysága (eFt)

	Személyi juttatások	Munka- adókat terhelő járulékok	dologi+ egyéb folyó kiadás	felújítás+ felhalmo- zás	Kiadások összesen
2005 (eFt)	463557	146919	1221911	370472	2202859
2008 (eFt)	558756	168542	1990184	434418	3151900
2008/2005 (%)	120,5	114,7	162,9	117,3	143,1

15. A kiadások összetételének változása (összkiadás = 100%), %

	Személyi juttatások	Munka- adókat terhelő járulékok	dologi+ egyéb folyó kiadás	felújítás+ felhalmo- zás	Kiadások összesen
2005 (%)	21,0	6,7	55,5	16,8	100
2008 (%)	17,7	5,3	63,1	13,8	100
2008/2005 (%)	84,2	80,2	113,8	82	100

A kiadások nagymértékben növekedtek (949041ezer Ft-al) különösen a dologi és a személyi jellegű kiadások. A nagy értékű, berendezések, eszközökre fordított nagyobb elsősorban a városi intézmények kiadásai között jelentkeznek, illetve a községi művelődési házakban kialakított teleházi telematikai szolgáltató részlegek eszközbeszerzéséből, civil szervezetek vásárlásaiból adódnak.

A statisztikai adatszolgáltatást végzők ismeretében elsősorban az önkormányzatok nehezen elkülöníthető közművelődési, kulturális célú bevételi, kiadási adatai miatt ez a növekedés nem tekinthető abszolút növekedésnek inkább azt jelzi, hogy minden évben egyre reálisabb adatot kapunk. Alapelveként azt kértük az adatszolgáltatóktól, hogy a közművelődési statisztikai jelentésben közölt tartalom (tevékenységek, rendezvények, művelődő közösségek) és a megvalósításukhoz felhasznált költségek legyenek szinkronban. Még nem teljesen fedi egymást a tartalom és a gazdasági adatsor.

A tartalmi tevékenység vizsgálata

16. Alkotó művelődési közösségek

	Közösségek száma	Tagok száma	Foglalkozások száma	Bemutatók száma
2005 (db)	525	11063	19761	3262
2008 (db)	375	7772	11033	2030
2008/2005 (%)	71,4	70,3	55,8	62,2

A beérkezett statisztikai adatok szerint 2008-ban százötvennel csökkent az alkotó művelődési közösségek száma 2005. évhez viszonyítva. Ebben szerepet játszhat a művészeti iskolák csoportjainak számának csökkenése, ugyanakkor a korábbi években adatszolgáltatóként regisztrált kulturális egyesületek, önkormányzatok közül nem mindegyik készített statisztikai jelentést, így hiányosságok vannak.

Az amatőr művészeti találkozókra jelentős még azon művészeti csoportok és képzőművészeti alkotóközösségek száma, amelyek ugyan az iskola, alapfokú művészeti iskola, keretében működnek, de szolgáltatásainkat igénybe veszik, de a közművelődési statisztikában értelemszerűen nem jelennek meg, mert azokat az oktatási statisztikák tartalmazzák. Az adatszolgáltatási hiányok és átfedések ellenére a 2008. évi 375 alkotó művelődési közösség (művészeti, népművészeti, tárgyalgó) reálisnak tűnik. Az elmúlt évek folyamatos csökkenése 2008-ban is folytatódott 2007-ben 412 alkotó közösség működött. A művészeti csoportok száma nagymértékben csökkent: 2005-ben 314, 2008-ban 222 csoport működött. A népművészeti csoportok száma is csökkent a 174-ről 122 csoportra 2005-höz képest. A tárgyalgó népművészeti csoportok száma kismértékben csökkent 37-ről 27-re a 2005. évi adatokhoz képest. A tárgyalgó népművészeti csoportok száma is csökkent (2006-ban 38 csoport, 2007-ben 37 csoport, 2008-ban 27 csoport működött).

Az alkotó művelődési közösség tagjainak száma 7772 fő. A 226 művészeti, a 122 népművészeti és a 27 tárgyalgó népművészeti csoport 2008-ban összesen 2030 bemutatót, illetve kiállítást tartottak munkáikból. Az alkotó művelődési közösségek jelentős számú bemutatóval, fellépéssel színesítik mind a helyi közművelődési rendezvényeket, mind pedig a kistérségi vagy megyei kulturális, idegenforgalmi, közéleti eseményeket, ünnepeket. Az előadó-művészeti csoportok sokat szerepelnek a falunapokon, helyi és megyei rendezvényeken, civil kezdeményezésű fesztiválokon.

17. Tanfolyamok

	2005		
	csoportok száma	részvevők száma	alkalmak száma
2005 (db)	176	5972	2533
2008 (db)	120	3065	2755
2008/2005 (%)	68,2	51,3	108,8

A tanfolyamok két kategóriába sorolhatók a 2008. statisztikai adatfelvételben: nyelvtanfolyamok és egyéb tanfolyamok. Mivel minden évben megváltozott a tanfolyamokról kért adatlap, ezért csak az összesen adatok összehasonlítására van mód.

18. Képzések

	2005, illetve 2008 csak saját szervezésű			2005, illetve 2008 együttműködő partnerrel közösen szervezettek is		
	Csoportok száma (db)	Tanulók száma (fő)	Tárgyévben szakképesítést szerzett tanulók száma (fő)	Csoportok száma (db)	Tanulók száma (fő)	Tárgyévben szakképesítést szerzett tanulók száma (fő)
2005 (db)	4	34	22	4	34	22
2008 (db)	*	*	*	69	1006	2290
2008/2005 (%)	*	*	*	1725,0	2958,8	10409,1

	2005			2008 (csak saját szervezésű)			2008 (együttműködő partnerrel közösen szervezettek is)		
	Csoportok száma (db)	Tanulók száma (fő)	Tárgyévben szakképesítést szerzett tanulók száma (fő)	Csoportok száma (db)	Tanulók száma (fő)	Tárgyévben szakképesítést szerzett tanulók száma (fő)	Csoportok száma (db)	Tanulók száma (fő)	Tárgyévben szakképesítést szerzett tanulók száma (fő)
2005 (db)	4	34	22						
2008 (db)	na	na	na	19	276	200	69	1006	2290
2008/2005 (%)	na	na	na	475	811,8	909,1	1725	2958,8	10409,1

19. Felnőttképzésben részt vevők száma

Megye	2005 (fő)	2008		2008/2005 (%)	
		képzésből csak a saját szervezésű (fő)	képzésből az együttműködő partnerrel közösen szervezettek is (fő)	képzésből csak a saját szervezésű	képzésből az együttműködő partnerrel közösen szervezettek is
Győr-Moson-Sopron	5306	1910	2640	36,0	49,8

A képzésekről készített statisztikai táblázatok a jelentésekben folyamatosan változtak és „tisztultak”, emiatt érdemben az adatokat bonyolult összehasonlítani. A 2005. évi közművelődési statisztika az adatszolgáltató saját és terméberletben megvalósult külső képzéseket gyűjtötte. 2008-as statisztika ezen felül egy harmadik szempont szerint a együttműködő partnerrel közösen szervezett képzésekre is kitért.

2005-ben az adatszolgáltató által szervezett OKJ szakképesítést adó képzések összesen: 4 csoportban a tanulók száma 34 fő, a tárgyévben szakképesítést szerzett tanulók száma 22 fő. Az adatszolgáltató által szervezett OKJ szakképesítést adó képzések száma 2008-ban: 13 csoport indult 217 hallgatóval bizonyítványt szerettek száma 141 fő.

Összességében minden mutató a közművelődési intézményekben, tartott képzések, jelentős növekedését jelzi. Ennek ellenére néhány nagyobb közművelődési intézmény kivételével a művelődési házak nem tudtak a megyében a felnőttképzés, vagy a művészeti iskolai alapképzés bázisává válni.

20 Külső képzések

	Alkalmak száma	Összes időtartam (órában)	Résztevők száma
2005 (db)	919	7543	20284
2008 (db)	1109	4300	2219
2008/2005 (%)	120,7	57,0	10,9

21. Klubok, körök, szakkörök

	Csoportok száma	Tagok száma	Foglalkozások száma	Foglalkozások összes óraszám
2005 (db)	525	14783	14180	41531
2008 (db)	373	20794	10571	26461
2008/2005 (%)	71,0	140,7	74,5	63,7

Az alkotó művelődési közösségi mellett a klubok, körök, szakkörök játszanak fontos szerepet a települések közösségi életében. 2008-ban 373 klub, szakkör működött a megyében, a tagok száma 20.794 fő. Három évvel ezelőtt 2005-ben 525 klub, szakkör működött, összesen 14.783 taggal. A beérkezett adatlapok alapján a tagok száma több mint hatezerrel nőtt miközben a csoportok száma csökkent 152-vel. Ez valószínű nem igaz. Ennek több oka lehet. A 2008. évi statisztikai adatgyűjtés más szempontok szerint gyűjtött adatokat a klubokról mint 2005-ben. Valamint a beérkezett adatok megváltozása mellett átfedések lehetnek a művészeti csoportok tagságával.

22. Ismeretterjesztés (ismeretterjesztő előadások, nyári egyetem, szabadegyetem, konferencia, előadás)

	2005		2008		2008/2005 (%)	
	Résztevők száma (db)	Alkalmak száma (db)	Résztevők száma (db)	Alkalmak száma (db)	Résztevők száma (%)	Alkalmak száma (%)
Győr-Moson-Sopron	78456	1429	42208	789	53,8	55,2

Ismeretterjesztő előadások száma és résztvevők számában nagyarányú csökkenés következett be a 2005. évi adatokhoz képest. Több oka lehet főként a községi adatszolgáltatók esetében a nyilvántartás hiánya, illetve az önkéntes munkában végzett előadások kihagyása jelentésből, de elképzelhető, hogy ezt a tevékenységet „átengedték” az intézmények és a települési önkormányzatok a civil szervezeteknek, és nem tartják a közművelődésbe tartozónak.

Összességében az ismeretterjesztő előadások, szabadegyetemek, nyári egyetemek, konferenciák és tanácskozások a megye közművelődési tevékenységében jelentős szegmenseket képeznek annak ellenére, hogy az előadások számában jelentős csökkenést regisztráltunk 2008-ban a közművelődési statisztikai jelentések adatai alapján.

23. Kiállítások, műsorok, rendezvények

	2005 (vetélkedőkkel, versenyekkel együtt)		2005 (vetélkedők, versenyek nélkül)		2008 (vetélkedők, versenyek nincsenek benne)		2008/2005 (vetélkedők, versenyek nélkül), %	
	Alkalmak száma összesen	Látogatók / nézők száma összesen	Alkalmak száma összesen	Látogatók / nézők száma összesen	Alkalmak száma összesen	Látogatók / nézők száma összesen	Alkalmak száma összesen	Látogatók / nézők száma összesen
Győr-Moson-Sopron	7482	1328210	7181	1293833	3814	591589	53,1	45,7

A kiállítások szervezése a közművelődési intézmények szakmai munkájának fontos részét képezik. Különösen azért, mert a kistelepüléseken nincs múzeum vagy egyéb kiállítóterem, így a közművelődési intézményben megtekinthető kiállítás az egyetlen, mely helyben kielégítheti a lakosság ilyen jellegű művelődési igényét. A beérkezett adatok alapján a kiállítások, műsorok, rendezvények száma csökkent a megyében 2005. évi adatokhoz viszonyítva. A statisztikai jelentések alapján, 2008-ban Győr-Moson-Sopron megyében 516 kiállítást rendeztek a közművelődési intézmények, közösségi szinteken a látogatottságuk száma 136.894 fő volt. 2005-ben 572 kiállításra 193.601 néző jutott a beérkezett adatok alapján. Képző- és iparművészeti kiállításból rendeztek legtöbbet 2008-ban 188-at, 2005-ben 232 tárlat volt.

A művészeti, szórakoztató és közösségi rendezvények szintén a legnépszerűbb események közé tartoznak a települések életében. Ez a számokból is kiolvasható: 2008-ban 3298 alkalommal voltak ilyenfajta rendezvények. (művészeti, népművészeti rendezvények, műsoros, táncos rendezvények, társadalmi ünnepek, kézműves foglalkozások, kulturális kirándulások, kézműves és egyéb vásárok) Ezek a rendezvények, események összesen 591.589 látogatót vonzottak.

Sajnálatos azonban, hogy a 2005- hoz képest mindezen műsorok, programok száma és látogatottságuk csökkent.

24. Összes látogató

	2005			2008				2008/2005 (%)	
	Összes látogató-szám (képzések nélkül)*	Adatszolgáltatók száma	1 adatszolgáltatóra eső látogató-szám (fő/int)	Összes látogató-szám (képzésekkel együtt)	Összes látogató-szám (képzések nélkül)	Adatszolgáltatók száma	1 adatszolgáltatóra eső látogató-szám (fő/int)	Összes látogató-szám változása (képzések nélkül)	1 adatszolgáltatóra jutó látogató-szám változása (képzések nélkül)
Győr-Moson-Sopron	2864079	198	14465	1905862	1872474	164	11418	64,4	78,9

25. Nemzetiségi/etnikai kisebbségi közművelődési feladatokkal foglalkozó adatszolgáltatók száma (db)

	foglalkozik nemzetiségi/etnikai kisebbségi közművelődési feladatokkal			
	összesen	roma	német	szlovák
2005 (db)	15	5	6	0
2008(db)	17	6	7	0
2008/2005(%)	113,3	120,0	116,7	*

26. Az adatszolgáltatók hány %-a foglalkozik nemzetiségi/etnikai kisebbségi közművelődési feladatokkal (100% = összes adatszolgáltató)

	foglalkozik nemzetiségi/etnikai kisebbségi közművelődési feladatokkal			
	összesen	roma	német	szlovák
2005 (%)	33	40	0	113
2008 (%)	117	0	1899	2000
2008/2005 (%)	350	0	*	*

27. Internet-ellátottság

	2005 (%)		2008 (%)		Változás 2008/2005 (%)	
	Van internet-kapcsolata	Van saját honlapja	Van internet-kapcsolata	Van saját honlapja	Van internet-kapcsolata	Van saját honlapja
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	70,7	36,9	67,7	31,7	95,7	86,0

Internettel kapcsolatban a következőket állapíthatjuk meg a beérkezett statisztikai adatlapok alapján. Az adatszolgáltatók 2008-ban Internet kapcsolattal és saját honlappal kevesebben rendelkeznek, mint 2005-ben. A beérkezett adatok nem egzakta. A felgyorsult kommunikációs fejlődés hatására az önkormányzatok elektronikus, számítástechnikai ellátottsága is évről-évre nő. Egyre többen rendelkeznek e-maillal, ami olcsóbbá teszi a folyamatos kapcsolattartást. Növekedett a teleházak népszerűsége is, elsősorban a kistérségeken.

Összegzés

Az adatszolgáltatásra kötelezettek által beérkezett éves közművelődési statisztikai adatok alapján évről-évre teljesebb képet kapunk a megye közművelődési tevékenységéről.

Adatszolgáltatók túlnyomó része települési önkormányzat. A települések több mint felénél (65%) közművelődési feladatellátást az önkormányzatok közművelődési szervezetet vagy színteret működtetnek. Közművelődési intézmények közzelkalkulációkkal akik teljes munkaidőben vannak alkalmazva a városokban működnek, számuk növekszik. A többfunkciós intézmények (ÁMK) száma is növekszik, már községekben is működnek.

Városokban növekszik a gazdasági szervezet által irányított közművelődési intézmények száma. (4)

A közművelődési intézmények, szervezetek, gazdálkodásánál még megfigyelhető az a tény, hogy a bevételek legnagyobb részét a fenntartó szervtől kapott támogatás adja. A bevételek között a legkisebb a pályázatokon nyert támogatások összege. A különböző – hazai és nemzetközi- pályázatokon való sikeres szereplések elengedhetetlenek lesznek a szakmai tevékenységek finanszírozásához. A kiadásokat tekintve a nagyarányú növekedés tapasztalható, ami elgondolkodtató, hiszen a bevételek csökkentek a beérkezett adatok alapján.

A különböző közművelődési formák, rendezvények adatai alapján az elmúlt években mind számukban, mind a résztvevők számában csökkenést mutat. A számok, adatok közművelődési tevékenység megújulására hívja fel a figyelmünket.

Sok tanulság vonható le az adatokból melyek további részlelmzéseket igényelnek. Ahhoz, hogy a megyénkben folytatott közművelődési tevékenységről valós képet kapjunk szükséges az adatszolgáltatók pontosabb adatokat küldjenek valamint a jelentésre kötelezettek fegyelme szigorodjon.

Irodalomjegyzék

KSH Győr-Moson-Sopron Megyei Igazgatóságának statisztikai tájékoztatója: Statisztikai tükör III. évfolyam 11. szám

Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat honlapja: www.gymsmo.hu

Győr-Moson-Sopron- megye Kézikönyve Ceba Kiadó – Dr Kasza Sándor 2004.